

77489647-2	01/06/2021	הארץ - כותרת	עמוד 7	1	8.92x35.19
האוניברסיטה העברית בירושלים - 22111					

ללא שינוי ביחס החברה לנשים, המדיניות הסינית לא תישא פרי

אורנה נפתלי

השינוי במדיניות הילודה שע" ליו הודיעה אתמול ממשלת סין אינו מהווה ביטול מוחלט של ההגבלה על מספר הילדים במש" פחה, כפי שרבים קיוו, אלא היתר ללדת שלושה ילדים. כדי להבין את הרקע וההשלכות של ההח" לטה, יש לזכור כי מדיניות תכ" נון הילודה קיימת בסין בגלגולים שונים מאז עלייתה של המפלגה הקומוניסטית לשלטון ב-1949. כבר בשלהי העידן המאוואיסטי קידמה המפלגה מדיניות של הגב" לת מספר הילדים, מתוך מחשבה שצריך לתכנן ילודה באותו אופן שבו מתכננים ייצור כלכלי. תכ" נון המשפחה נתפס לא כעניינו של הפרט בלבד, אלא של החברה והמדינה. ואולם, היעדים והאמ" צעים שנקטה המפלגה הקומוני" סטית לתכנון הילודה עברו שי" נויים משמעותיים לאורך השנים. בראשית שנות ה-70 היעד היה שניים עד שלושה ילדים למשפ" חה, והמדיניות נאכפה באמצעות חינוך, תעמולה וסנקציות חומריות בלבד. ב-1979 החליטה המפלגה ליישם שלב חדש וקיצוני יותר של מדיניות הילודה. במקביל להחלטה לסגת מהאתוס המהפ" כני והסוציאליסטי, לטובת היעד של מודרניזציה מואצת וצמיחה כלכלית, צמרת המפלגה הקומו" ניסטית היתה משוכנעת שהפיכ" תה של סין למדינה משגשגת וח" זקה מותנית בצמצום דרסטי של האוכלוסייה — באמצעות יישום מדיניות של ילד אחד בלבד, למ" רבית הנשים במדינה.

בד בבד עם הנסיגה ההדרגתית של המפלגה מהשליטה ההדוקה על הכלכלה, החברה והתרבות — ההחלטה על מדיניות הילד האחד העידה על כוונת המדינה הקומוני" סטית להמשיך למלא תפקיד מכ" ריע בחיי הפרט והמשפחה, בייחוד בחייהן של נשים — מושאיה העי" קריים של מדיניות תכנון המשפ" חה. מעמדן של הנשים בסין הוא גורם מפתח בהבנת הרקע לשינוי האחרון במדיניות זו, וכן להבנת הבעייתיות שבצעד זה.

באופן מוצהר, הנימוקים למדי" ניות הילד האחד היו לא רק כל" כליים, אלא נשענו גם על אתוס של שחרור וסיוע לנשים לשפר את מעמדן הלא שוויוני במשפ" חה ובחברה. בפועל, עם זאת, גו" שא זכויות האישה נדחק למקום משני בלבד. גוף האישה הפך לכ" לי וליעד להפלות ולגיתוחי עיקור כפויים — שגררו פגיעה בבריאות וביכולת הפריון של נשים. לצד זאת, נשים שלא ילדו בן זכר חוו לחץ משפחתי וחברתי משמעותי, תופעה שרווחה בעיקר, אך לא רק, בקרב אוכלוסיות כפריות.

שילוב המדיניות הדרקונית של הגבלת ילודה והנורמה הסי" נית של העדפת בנים הוביל לתו" פעה של "בנות חסרות". זו נבעה בעיקר מהפרקטיקה של הפלות סלקטיביות של עוברים ממין נק" בה, שגרמה לאי"שוויון מגדרי קי" צוני. על פי האר"ם, היחס המגדרי הנורמטיבי בעולם הוא 103-107 בנים על כל 100 בנות בעת הלידה,

אך ב-2004 היחס בסין עמד על 121 בנים על כל 100 בנות. מאז חל שיפור מסוים, וכיום מדובר בפער קטן יותר — של 113 בנים על כל 100 בנות בעת הלידה. חלקן הרשמי של הנשים באוכלוסיית סין עומד כיום על כ-48%, לעומת הממוצע העולמי של 49%. פער של אחוז אחד אולי לא נשמע משמעותי, אולם במונ" חים ריאליים מדובר בעודף של 34-35 מיליון גברים שלא יוכ" לו להקים משפחה. כיום, שיעור הילודה בסין עומד על 1.3 יל" דים בלבד לכל אישה. זאת, כש" רמת התחלופה הבין"דורית הד" רושה לשמירה על גודל אוכלו" סיה קבוע עומדת על 2.1 ילדים. לצד זאת, הצמיחה הכלכ" לית והשיפור בשירותי הבריאות הביאו להארכת תוחלת החיים בסין בעשורים האחרונים, מה שהביא להזדקנות מואצת של האוכלוסייה. קצב הצמיחה הכל" כלית בסין איטי יותר מקצב הו" דקנות האוכלוסייה, וממשלת סין מודאגת ממגמה זו — המאיימת על המשך הצמיחה הכלכלית במדינה.

יותר ויותר צעירות בסין, בעיקר בערים, חותרות כיום למימוש עצמי דרך השכלה וקריירה

על רקע זה, ב-2015 החליטה הממשלה להתיר לכל משפחה להביא שני ילדים. על פי ההערי" כות, הצעד היה אמור להוסיף עוד שני מיליוני לידות מדי שנה — אולם השינוי לא הביא לתוצאות המקוות. מחקרים מראים כי רוב הזוגות בסין מעוניינים ללדת לפ" חות שני ילדים, אך לא מממשים שאיפה זאת בפועל.

אחד ההסברים לכך הוא הע" ליה ביוקר המחיה, אולם גורם מרכזי נוסף הוא השיפור המשמ" עותי במעמד הנשים. כך, מאז שנות ה-80 גדל בסין דור חדש של בנות יחידות שלא נדרשות להתחרות עם אחים על משאבים משפח" תיים, ורוכשות השכלה בשיעו" רים גבוהים יחסית.

יותר ויותר צעירות בסין, בעי" קר בערים, חותרות כיום למימוש עצמי דרך השכלה וקריירה. מג" גה, השאיפה להקים משפחה נת" קלת במכשול של נורמות פט" ריארכליות בשוק העבודה, לצד מחסור במסגרות חינוכיות מסו" בסדות לגיל הרך. מגבלות אלה מביאות שיעורים גדולים יותר של נשים סיניות בגיל הפריון לדחות את גיל הנישואים והילודה או לה" סתפק בילד — או ילדה — אחד בלבד. באופן אירוני, נשים אלה הפכו ליעד למאמצי תעמולה וחי" נוך אינטנסיביים מצד הממשלה — במטרה לעודד ילודה — אך כל עוד לא נראה שינוי משמעותי יותר בנורמות המגדריות בסין, לצד הגדלה של התמיכה הממשלתית במסגרות לגיל הרך, קשה להאמין שההיתר החדש ללדת שלושה יל" דים יביא לשינוי הדמוגרפי שלו מייחלת ממשלתה.

ד"ר נפתלי היא מרצה בכירה בחוג ללימודי אסיה באוניברסיטה העברית בירושלים